

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

חבורת קנין תורה דבאבות

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (פירוש סוטה)

נציב חודש כסלו

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה יוסף ארי' בריננער הי"ו

לע"נ זקנינו מו"ה יצחק ב"ר דוד הלוי ע"ה

מסכת סוטה
גליון ו'

פ' ויצא תשע"ו

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

דף כ' ע"ב - דף כ"ה ע"א

שינון לחזרה
עמוד א'

שאלות ותשובות
עמוד י'

דף כ' - כ"א

זכות תולה לה

לדעת תנא דמתניתין יתכן להיות סוטה שבאמת הטאה, ומכל מקום אינה מתה מיד על ידי שתיית מים המרים, מפני שיש לה איזה זכות, והזכות תולה לה ודוחה מיתתה לאיזה זמן^(א). ומצינו בברייתא שלש שיטות תנאי עד כמה זמן זכות תולה:

(א) אבא יוסי בן הנין אומר,

זכות תולה לה לדחות מיתתה עד שלשה חדשים, כשיעור זמן שהעובר ניכר באשה מעוברת. ויליף ליה מדכתיב "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע"; רמז הפסוק דאפילו כשאינה טהורה אלא נקתה על ידי זכות, יתלה לה זכותה כשיעור של נזרעה זרע, דהיינו כשיעור שהעובר ניכר במעוברת.

(ב) רבי אלעזר בן יצחק

איש כפר דרום אומר, זכות תולה לה לדחות מיתתה עד תשעה חדשים, דדריש גם כן הפסוק ונקתה ונזרעה זרע' על אשה שזכות תולה לה, מיהו יליף דהאי 'זרע' היינו זרע הראוי להיות ולבוא לידי סיפור שבחו של מקום, כדכתיב "זרע יעבדנו יסופר לד' לדור", והיינו תשעה חדשים כשיעור הראוי לעובר להיות בעולם.

(ג) רבי ישמעאל אומר, זכות תולה לה לדחות מיתתה עד שנים עשר חודש. וזכר לדבר מצינו גבי נבוכדנצר הרשע, שפטר לו דניאל חלומו שעתיד הוא ליענש שיהא נטרד מן האנשים ולהיות עם בהמות וחיות, מיהו נתן לו דניאל עצה טובה איך לדחות זמן העונש ולהאריך זמן שלותו שלא יבוא עליו הפורעניות מיד, והוא על ידי נתינת צדקה לעניים, וכן עשה נבוכדנצר שהיה מקבץ בכל יום עניי ישראל ושהביא אותן בגולה והיו צריכין מזונתו ומפרנסם וזה היה כוונתו של דניאל כשהשיא עצה זו לנבוכדנצר, כיון שראה את ישראל בגולה מחזרין על הפתחים ובוקש להקל להם מצבם. ומצינו בפסוק אחר כך שכל הפורעניות ושרה נבוכדנצר בהלומה לבסוף באו עליו, אמנם לא באו עליו מיד, אלא לאחר שנים עשר חודש; אלמא תלה לו הזכות עד שנים עשר חודש.

מראי מקומות לתוספות

כ"א ע"א: ד"ה מלוה, ד"ה זה תלמיד חכם, ד"ה והן אינן.

כ"א ע"ב: ד"ה בן עזאי אומר, ד"ה היכי דמי חסיד שוטה.

כ"ב ע"א: ד"ה כל שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית.

כ"ב ע"ב: ד"ה ועד כמה, ד"ה פרוש, ד"ה אלו, ד"ה ושצעלה.

כ"ג ע"א: ד"ה כל הנשואות לכהנים [עד ימינו בירושלמי].

כ"ג ע"ב: ד"ה האיש מגלח על המירות, ד"ה שנאמר את צמי.

כ"ד ע"א: ד"ה שאינה ראיה לילד, ד"ה ושאר כל הנשים.

כ"ד ע"ב: ד"ה ורבי יונתן, ד"ה כשמואל לאמר לא קנה.

והא דקתני במתניתין שיש

זכות תולה שנה אחת, ויש זכות תולה שתי שנים, ויש זכות תולה שלש שנים, אתיא כשיטת רבי ישמעאל זכות תולה שנים עשר חודש, שהיא שנה אחת, אלא דס"ל דלפעמים הקב"ה מאריך זמן העונש עד שיעור שתי פעמים [ומזמן הראוי לעונש] דהיינו עד ב' שנים, ולפעמים אף מאריך זמן העונש עד שיעור שלש פעמים, דהיינו עד ג' שנים ואבל לעולם אינו מאריך זמן קבלת העונש יותר משלש פעמים.

וזכר לדבר מצינו בפסוק דכתיב "כה אמר ד' על שלשה פשעי אדם ועל ארבעה לא אשיבנו", אלמא שהקב"ה מאריך אפו על

א. אמנם רבי שמעון חולק לקמן (דף כג:) וסבירא ליה ללעולם אין זכות תולה לה אלא ממה מיד, ויבאר עוד לקמן.

קנין תורה גליון

של אור, ניצל על ידי זה מהקוצים והפחתים והברקנים, אבל עדיין הוא מתיירא מחיה רעה וליסטים ושרדן ליד בלילה ומתיירא פן יפגעו בו, וגם אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך. כשעלה עמוד השחר, ניצל אף מחיה רעה וליסטים ושאנים מסתוככים בחיצות בשעות היום, אבל עדיין אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך. וכיון שהגיע לפרשת דרכים, ניצל מכולם.

כך זכות דמיונה דומה לאבוקה של אור, שאינה מועילה אלא להציל את האדם ממקצת פורעניות, אבל אינה מוגינה עליו להצילו מן החטא. וזכות התורה דומה לעמוד השחר, שמועיל אף להצילו מיצר הרע שלא יכשילנו לחטא, אבל עדיין אינו מוכרח שלא יחטא עוד, דאיכא למיחש שמא יכפנו יצרו ליבטל וישוב עליו יצר הרע ופורעניותו. אמנם כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם, ושוב אינו חושש שמא יכפנו יצרו.

ונחלקו אמוראי מהו הנמשל של פרשת דרכים: (א) **רב חסדא**, זה תלמיד חכם ביום מותו ודכיון שהגיע ליום המיתה ולא פירש מן התורה עד יום מותו, כבר ניצל מכולן ושוב אינו חושש לכפיית היצר, (ב) **רב נחמן בר יצחק**, זה תלמיד חכם שזכה ליראת חטא ואחר שזכה לתורה, דעייז הוא ניצל מכולן, כי התורה מלמדנו דברי מצוה ודברי איסור וממה שהוא צריך לפרוש, ויראת חטא מונעו מלרדוף אחרי יצרו. (ג) **מר זוטרא**, זה תלמיד חכם שזכה שסייעוהו מן השמים דסלקא ליה שמענתא אליבא דהלכתא ודכיון שזכה שסייעוהו שיתקבלו דבריו בין חכיריו להורות כהלכה וכמשפט, ידוע לו שהגיע לפרשת דרכים, כלומר דמעתה יהא ניצל מכולם⁽²⁾.

* עוד נחלקו אמוראי, בהא דמבואר בכרייתא שיש חילוק בין זכות דמיונה לזכות התורה לענין הצלה מן החטא וזכות דמיונה מנגת רק מן הפורעניות, וזכות התורה אף מצילה מן החטא:

לרב יוסף, הא דאמרינן דזכות דמיונה מוגינה רק מן היסורין אבל אינה מצילה מן החטא, היינו דוקא משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה, אבל בעידנא דעסיק במצוה אף מצילה מיצר הרע שלא יכשילנו לחטא. וזכות התורה עדיפא, שמצילה מן החטא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה ונמצא לרב יוסף, שאין חילוק בין זכות התורה לזכות דמיונה אלא בעידנא דלא עסיק בה, דמצוה מוגינה רק מן היסורין אבל אינה מצילה מן החטא, ותורה אף מצילה מן החטא, אבל בעידנא דעסיק בהן תרוייהו מנינות מיסורין ואף מצילות מן החטא.

רבא לא ניהא ליה בדרב יוסף, דלפי זה קשה מדואג ואחיתופל שעסקו בתורה, ומכל מקום לא הועיל זכות התורה להצילם אחר כך מיצר הרע שהחטיאם ועשאם רשעים גמורים. **לכך סובר**

ב. ואף לרצא דסבירא ליה לקמן דזכות דמורה אינה מנילה מילר הרע אלל צעידנא דעסיק בה ולא צעידנא דלא עסיק בה, מ"מ סתם תלמיד חכם מורנו אומננו ועוסק ומסרהר בה כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה, לכך שפיר אמרינן דכיון שהגיע לכך יציל מכולן (מוס' ד"ה זה תלמיד חכם).

פשעי אדם עד שלש פעמים מוזמן שהיו ראויין לעונש, ולא יותר מזה. אמנם אין זה אלא זכר לדבר ולא ראייה גמורה, דיתכן דדוקא בעובדי כוכבים אין ממהרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם בעולם הזה וכדי שתתמלא סאתם ואז יאבדו מן העולם לנמרי כמבואר לעיל דף ט' ע"א, מה שאין כן בישראל ממהרין ליפרע מהם בעולם הזה ומדקדקין אהריהם וכדי שלא תתמלא סאתם, ואם כן אין הכרח שתולה להם זכותם שלש פעמים כמו באומות העולם.

איזה זכות תולה לה

נחלקו אמוראי איזה זכות יכולה להגין כל כך על אשה סוטה, עד כדי לדחות מיתהה לאחר זמן.

(א) **לרב יוסף ורבא**, על כרחך לא מיירי בזכות התורה ושהיתה יוסקת בתורה, שהרי אינה מצווה בלימוד התורה ודכתיב וזמרתם אותם את בניכם, בניכם ולא בנותיכם, וכיון שאינה מצווה אין שכרה גדול כמצווה ועושה עד כדי להגין עליה ולדחות מיתהה. אלא האי 'זכות תולה' היינו זכות מצוה, שקיימה לשעבר איזה מצוה, וזכות המצוה מוגינה עליה מן הפורעניות, וכמבואר להלן דלכולי עלמא מוגינה זכות דמצוה מן הפורעניות ויסורין, בין בעידנא דעסיק במצוה ובין בעידנא דלא עסיק בה.

(ב) **לרבינא**, לעולם זכות התורה תולה לה לסוטה, ולא מפני שעוסקת בתורה ושהרי אינה מצווה בכך אלא מפני שמורחת בבנה ובבעלה שיעסקו בתורה, שהנשים מורחות על בניהן להביאן לבית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה, וממתנינות לבעליהן כשיוצאין לעיר אחרת ללמוד תורה, לכך מתחלקות עם בניהן ובעליהן בשכרן של עסק התורה.

זכות תורה וזכות מצוה

* זכות התורה עדיפא לכולי עלמא מזכות דמצוה, כמו שדרש **רבי מנחם בר יוסי** על הפסוק **'כי נר מצוה ותורה אור'**, דתלה הכתוב את המצוה בנר לומר לך שאין המצוה מוגינה אלא לפי שעה, דומיא דנר שאינה מאירה אלא לשעה, ותלה הכתוב את התורה באור לומר לך שהתורה מוגינה לעולם, דומיא דאור והיינו גוף מצויאות האור. שמואירה לעולם. ועוד רמוז מצוינו בפסוק על זה שהתורה מוגינה לעולם, דכתיב גבי לימוד התורה **'בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עלך'**, **'בהתהלכך תנחה אותך'** בעולם הזה, **'בשכבך תשמור עלך'** היינו לאחר מיתה, **'הקיצות היא תשיחך'** שתליין בערך את זכותך לעתיד לבוא ובעת תחיית המתים.

וחילוק זה שבין זכות התורה לזכות דמצוה, מבואר בכרייתא בדרך משל, לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים והפחתים והברקנים, ועוד מתיירא מחיה רעה וליסטים, וגם אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך. והנה אם נזדמנה לו אבוקה

קנין תורה גליון

וכמו שאירע בהלל שעסק בתורה מתוך עוני רב וכמבואר במס' יומא דף לה: **וּשְׁבַנְא** אחיו עסק בפרקמטיא, לבסוף אמר ליה שבנא להלל 'בוא לעשות שותפות ואקנה ממך חצי שכר לימודך', יצתה בת קול ואמרה 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוז לו'.

לימוד התורה לנשים

לכן עזאי, הייב אדם ללמוד את בתו תורה, מודאמרינן שאם יש לסוטה זכות אינה מתה מיד אחר ששתתה, והא אם לא תדע דלפעמים זכות תולה תבוא להוציא לעז על המים ושהרי יודעת בעצמה שזנתה ומ"מ לא מתה, לכך חייב אדם ללמד את בתו תורה, כדי שתראה ותלמוד בפרשת סוטה שהזכות תולה⁽¹⁾.

לר' אליעזר, אסור ללמוד את בתו תורה, שכל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תיפלות ופי' כאילו למדה זנות ודבר עבירה; לחם משנה על הרמב"ם בשם רש"י, וביאר **רבי אבהו** הטעם, דכתיב **"אני חכמה שכנתי ערמה"** וחכמה היינו תורה, דכיון שנכנסה חכמה באדם נכנסה עמו ערמונות ונהרי היא עושה בדברים של זנות בהצנע (רש"י ור"מ שם), התייבחה גבי איש הוא תועלת להבין ערמת הרשעים ולהערים כנגדם, אבל נשים דעתן קלות, ועל ידי הערמונות תעשה דבריה בהצנע ותבוא לידי עבירה וקלקול; מהרש"א⁽²⁾.

ועוד מוסיף **רבי יהושע**, דיותר ניהא לה לאשה כבעל שאינו נותן לה אלא קב מזונות בכל יום ודהיינו שנותן לה מזונות מועטין ויהא תיפלותה מצויה לה, מבעל שנותן לה ט' קבין בכל יום אבל פורש מן התיפלות וזכין שאשה הפיצה כל כך בתיפלות, אין טוב שתלמוד תורה (רש"י), כי אז יודע לה כל מה שהזכירה תורה לפרוש מן התיפלות, והיישגין דכיון שהיא רוצה בתיפלות לא תשגיח באזהרת התורה, ואם כן מוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מוידני; מהרש"א.

– **בן עזאי** דסובר שהיבב אדם ללמד את בתו תורה, אינו מפרש הפסוק **"אני חכמה שכנתי ערמה"** שהתורה מכנסת

רבא, זכות התורה אינה מצילה מן החטא אלא בעידנא דעסיק בה, אבל בעידנא דלא עסיק בה מוגינה רק מן הפורעניות ואינה מצילה מן החטא ולכך היה אפשר לדואג ואחותופל להיכשל. ולפי זה צריך לומר זכות דמצוה גרועה יותר, שאינה מצילה מן החטא אפילו בעידנא דעסיק בה, ואין בכוחה אלא להגן מן הפורעניות, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה. ונמצא לרבא, שאין חילוק בין זכות התורה לזכות דמצוה אלא בעידנא דעסיק בה, דמצוה מוגינה רק מן היסורין ואינה מצילה מן החטא, ותורה אף מצילה מן החטא, אבל בעידנא דלא עסיק בהן תרוייהו מוגינות רק מן היסורין אבל אינן מצילות מן החטא.

אמנם בין לרב יוסף ובין לרבא מוגינה זכות דמצוה מן הפורעניות אפילו בעידנא דלא עסיק בה, ולכך אתי שפיר לתרוייהו זכות דמצוה תולה לסוטה לדחות מיתתה.

• באופן אחר מבאר הברייתא למה נמשלה מצוה לנר, ותורה נמשלה לאור; דעבירה יכולה לכבות שכר מצוה ודומיא דנר דשייך בו כיבוש, אבל אין עבירה יכולה לכבות שכר מי שעסק בתורה קודם לכן ודומיא דגוף האור עצמו דלא שייך בו כיבוש, שנאמר **"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"** ונאחזה זו תורה, דכתיב לפני זה 'הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה, ויין רובו לסודות התורה'.

ואמר **רב יוסף**, דאלמלי דרשוה **דואג ואחותופל** הכי (בפירוש הפסוק 'כי נר מצוה ותורה אור'), לא היו רודפים אחר דוד המלך. כי הם היו אומרים על דוד 'אלקים עזבו', כיון שבא על אשת איש ובמעשה דבת שבע, וכתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך' ואלמא שאם יראה בך דבר ערה ישב ד' מאחריך, ולכך אמרו 'דרפו ותפשוהו כי אין מציל', שאין לו זכות שיצילנו, שהעבירה ככתה זכותו ואין אנו נענשין עליו. אבל הן לא היו יודעין שעבירה מכבה מצוה, אבל אין עבירה מכבה תורה וילעולם לא עזבו אלקים.

• אגב שהוזכר הפסוק **"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"** ודקאי על לימוד התורה כנ"ל, מוסיף הגמרא לבאר סיפא דקרא **"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוז לו"**. והנה מלשון הפסוק מושמע שאי אפשר לקנות זכות בלימוד התורה על ידי כוון, מיהו אמר **עולא**, שאין הכוונה לשותפות שעושים שני אנשים מתחלה שאחד ילמוד תורה והשני יעסק במסחר ויפרנסו, כעין מה שעשה **שמעון עם עזריה** אחיו ושהיה שמעון לומד תורה ע"י אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות למודו של שמעון, וכן מה שעשה **רבי יוחנן עם הנשיא** ודר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו, דבזה ודאי חל השותפות לחלוק ביניהם זכות הלימוד וכיון שהכניסו על זה מתחילה, ולכך היו קורין לשמעון על שם אחיו **שמעון אחי עזריה**, וכן היו קורין לרבי יוחנן על שם הנשיא **רבי יוחנן דבי נשיאה**.

אלא הפסוק מיידי באופן שלא היה שום הסכם מתחלה, ורק אחר שכבר למד אחד תורה ביקש האחר לקנות ממנו זכות לימודו, דבכהאי גוונא 'בוז יבוז לו', שאי אפשר למכור לו חלקו.

ג. הקשה נש"מ שואל ומשיב (מהדורא דיעלם סי' מ"א), לכן עזאי דסובר חייב אדם ללמד את בתו תורה, מה יענה להא דכתיב ולמדתם את בניכם, ודלשינן בנמ"ס קדושין (דף כט:) בניכם ולא בנומיתם. ומכאן קושיא זו כתב בס' קרן אורה דלפילו לכן עזאי דלמד חייב אדם ללמד את בתו תורה, מודה שאין צוה מיוז גמור כמו באש, וכדלמרינן בקדושין ולמדתם את בניכם ולא את בנומיתם, ע"ש, וכן משמע מלשון **הבארי ח"ל**, "אמר בן עזאי חייב אדם, לזנו לומר ראו לו ללמדה תורה" וכו'. מיהו עיין בס' שלמי נדרים (דף לו:) וע"ע בס' ויואל משה (מאמר לשון הקודש אות ל' ד"ה ו"ל ע"ד).

ד. **בבארי** צ"ל צאנן אחר מפרש"י, "שממון הנגמח ציטר מגדרה, היא קונה ערמונות מעט, ואין שלה מספיק להגנה הראויה, והיא סגורה שהשיגה, ומקשקשת כפעמון להראות את חכמתה לכל".

ובגוף האיסור ללמד את בתו תורה, עיין שו"ע יו"ד (סי' רמ"ו ס"ו) דנקטינן כר' אליעזר שאסור ללמד את בתו תורה ונ"ש צרכי יוסף דשיטת בן עזאי יחידה היא וכלהו רבנן ס"ל כר' אליעזר, מיהו מבוחר שם בשו"ע עפ"י הרמב"ם (פ"א מהל' מ"ט ה"א-ה"ג) והסב"ג (מ"ע י"ג), דהא דלמרינן כאילו מלמדה מיפלות היינו דוקא בתורה שבעל פה, אבל תורה שכתב לא ילמד אותה לכתחלה אבל אם מלמדה לינו כמלמדה מיפלות, וע"ש בבארי ודב (סק"ד) ללמוד פשוטי הדברים בתורה שכתב מותר אפילו לכתחילה, ורק ללמוד פירוש תורה שכתב נדון התחממות והגנה אסור לכתחילה. עוד כתב שם הרמב"א שם האגור דחייבת אשה ללמוד דינים השייכים לאשה, ועיין עוד בס' ויואל משה (מאמר לשון הקודש אות ל' ז') וצו"מ שבב הלוי (תק"ו ס' ק"ט).

קנין תורה גליון

רבי אסי בשם רבי יוחנן, שהמשיא עצמה לבנים [שירשו נכסים מועמין] שיקדימו למכור הנכסים קודם שיבואו הכנות לבית דין להעמיד הנכסים בחזקתם, הרי הוא רשע ערום.

(ד) אביי: הנה נחלקו תנאי בדיון מי שנתן נכסים לראשון, והתנה עמו דלאחר מותו ינתנו לשני, והלך הראשון ומכר את הנכסים לאדם אחר; **לרבי** יכול השני להוציאן מיד הלוקחות ודמיל שהנותן לא נתן את הנכסים להראשון בקנין הגוף, אלא קנין פירות בלבד עד יום מותו, ואח"כ ינתן גוף הנכסים לשני, ונמצא שהראשון לא היה יכול למכור הנכסים לאחר, **ולרבן שמעון בן גמליאל** אינו יכול להוציאן, ואין לשני אלא מה ששייר הראשון ושהנותן נתן להראשון קנין פירות וגם קנין הגוף, ואין לשני אלא מה ששייר הראשון. ולזה אמר אביי, דרשע ערום היינו מי שמושיא עצמה לראשון למכור הנכסים לאדם אחר, ואתיא כרבן שמעון בן גמליאל שאין לשני אלא מה ששייר ראשון.

(ה) רב יוסף בר חמא בשם רב ששת: המכריע אחרים באורחותיו, שאומר להם ראו ועשו כמוני ולכו בדרך, ובאמת אין תוכו כברו, ולא נתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני הבריות, כדי שלא ידקדקו אחריו לבדוק בתועבותיו.

(ו) ר' זריקא בשם רב הונא: המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. **(ז) עולא:** מי שקרא מקרא, ושנה משניות, ולא שימש תלמידי חכמים ללמוד סברת הגמרא בטעמי המשנה מה הם [הוא רשע, שאין תורתו על בורייה ואין ללמוד הימנו, דעל ידי ידיעת הטעמים יש כמה חילוקים לדינא, וכיון שאינו יודע הטעמים הרי הוא מחליק את הדין, וגם נקרא ערום, שהשומע את קולו שונה משניותיו כסבור הוא שבקי בטעמיהם ונודעין בו כבוד כתלמידי חכמים].

דף כ"ב

– קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים: אגב דאמר עולא שנקרא רשע ערום, הוסיפו תנאי לדון בגרעיותו: **(א) לר' אלעזר,** הרי זה עם הארץ [והשווד על המעשרות ועל המהרות]. **(ב) לר' שמואל בר נחמני,** הרי זה בור [שהוא גרוע במהותו מעם הארץ, דעם הארץ רק אין בו מעלות שכליות אבל יש לו קצת מעלות המדות ודרך ארץ, אבל בור הוא ריק מכל דבר שאין לו לא חכמה ולא מדות (רש"י ומהרש"א), אמנם לענין דינא אין חילוק בין עם הארץ לבור דתרווייהו חשודין על המעשרות ועל המהרות]. **(ג) לר' ינאי,** הרי זה כותי [שהוא גרוע לדינא מעם הארץ ובור, דאסור לאכול פתם ויינם של כותים כיון שאינן בקיין בדקדוקי מצוות מישראל, ואף זה הואיל ולא שימש תלמידי חכמים על כרחך אינו מקפיד לדעת דברי חכמים, ולא שנה אלא להראות עצמו כתלמיד חכם, ולכן יש לדנונו ככותי, רש"י ומהרש"א]. **(ד) לרב אחא בר יעקב,** נחשב כמכשף [שהמכשף אוהו את העינים וגונב את הלכות, ואף זה עושה כן, שמראה עצמו כתלמיד חכם], **ואמר רב נחמן בר יצחק** דמסתבר כדברי רב אחא בר יעקב לדמותו למכשף, דהא אמרי אינשי על המכשף, שהוא לוחש את לחשיו ואינו מביין מה הם ומה פירושם [אלא יודע רק שכן מעשיהם, שאם ילחש לחשים אלו יבואו המכשפות], ואף זה שלא שימש תלמידי חכמים בתלמוד, הוא שונה משנתו ואינו יודע מה היא.

ערמימות באדם, אלא מפרש כדאמר ר' יוסי בר' חנינא שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן ושפורש מכל עסקים כדי לעסוק בתורה, ונעשה עליה עני וחסר כל⁽⁷⁾. וכעין זה דרש רבי יוחנן, שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמושיא עצמו כמי שאינו, שנאמר **"והחכמה מאין תמצא"** [וכן העשו כאין].

מבלי עולם

רבי יהושע מונה במתניתין ארבעה סוגי אנשים שהן 'מבלי עולם' [ומפני שרוצים להראות לבריות שהם חסידים, ואין תוכם כהם, רע"ב], **הסיד שוטה, רשע ערום, אשה פרושה, ומכות פרושין,** וממשיך הגמרא לבאר ארבעה סוגים אלו.

• **הסיד שוטה,** היינו מי שמתחסד יותר מדאי אף כשהסידותו גורמת היזק לאחר [עפ"י מאירי], כגון שרואה אשה טובעת בנהר, ואומר איני יורד להצילה כדי שלא אסתכל בערחה.

• **רשע ערום,** היינו שעושה דבר רעה או גורם היזק לחבירו ודבשכיל זה נקרא רשע, ומערים לעשותו באופן שלא יהא רעתו ניכרת ודבשכיל זה נקרא רשע ערום. ומבואר בגמרא שבעה דוגמאות:

(א) ר' יוחנן: המטעים מענותיו לדיין קודם שיבוא בעל דין חבירו ודמשנבקעו בלב הדיין שערי זכותו לדבריו של זה, קשין לסלק, נמצא שהערים לקבוע זכות לעצמו בלב הדיין, ורשע הוא, שעובר על לא תשא שמע שוא, ודרשו חז"ל לא תשיא, שהוא אזהרה לבעל דין שלא ימעים מענותיו לפני הדיין קודם שיבוא בעל דין חבירו.

(ב) ר' אבהו: מיירי בבעל שדה שרואה עני אחד בא בשדהו ליטול לקט שכחה ופאה, ויודע בו באותו עני שיש לו מאתים זוז חסר דינר, לכך מקדים לו שלום ונותן לו דינר כדי להשלים לו מאתים זוז, דנקטינן מי שיש לו מאתים לא יטול לקט שכחה ופאה, אבל אם יש לו מאתים חסר דינר יכול ליטול בפעם אחת אפילו בשוה אלק זוז, ונמצא דבעל השדה רימהו בערמתו להפקיעו ממתנות עניים שבשדהו ונעשה כן כיון שיש לו לבעל השדה קרובים עניים והוא רוצה שיבואו הם ויטלו לקט שכחה ופאה.

(ג) ר' אסי בשם ר' יוחנן: המשיא עצמה ליתומים שימכרו נכסים מועמין שירשו. דנקטינן שאם מת אדם והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובין יורשין הבנים את הנכסים והבנות יש להן כדי מוזנות [ואף דמן התורה אין לבנות חלק בירושה במקום בנים, תקנו חכמים שהן נוטלין מוזנות], ואם היו רק נכסים מועמין תיקנו חכמים שיוזנו הבנות מן הנכסים והבנים ישאלו על הפתחים. ומכל מקום אם עברו הבנים ומכרו את הנכסים [קודם שהעמידם בית דין לנכסים בחזקת בנות], מזה שמכרו מכרו [ואי אפשר להוציא מיד הלוקחות בשביל מוזנות הבנות], ולזה אמר

ה. רש"י, ולפ"י מפרש חז"ל 'ערמה' מלשון ערום כלל בגדים. ונאספן אחר פירש, ללעולם הוא מלשון ערמימות, וקאמר ר' יוסי צ"ל מינא שאין התורה מתקיים אלא במי שמערים ועושה מחזילות שמתקיים מותו, והיינו שיקבץ על די וילמוד מכל אדם.

גליון קנין תורה

שובבית ושהולכת תמיד לבקר את שכנינו (יהו) הרי אלו מבלי עולם ושאינו אלא נואפות ומכשפות, ומראות עצמן כצדקניות כדי שלא יבדקו אהריתן.

מיהו מבאר הגמרא, שאין כוונת הברייתא על כל בתולה ציילנית וכל אלמנה שובבית שהן מבלי עולם, דאדרבה, הא אמר רבי יוחנן שלמד יראת הטא מבתולה, ששמע פעם לההיא בתולה שנפלה על פניה ואמרה, רבוננו של עולם, בראת גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ולנחול גן עדן ובראת רשעים ולירש גיהנם, יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם ולהפסיד חלקם על ידי מנן עדן ולירש גיהנם. וכן למד קיבול שכר מאלמנה, שהכיר אלמנה אחת שהיתה באה בכל יום להתפלל בבית מדרשו אף על פי שהיה לה בית הכנסת אחרת בשכונתה, שאל לה ר' יוחנן למה אינה מתפללת בבית הכנסת בשכונתה, אמרה לו רבי, ולא שכר פסיעות יש לי. אלא כוונת הברייתא לנשים כאלו שמתנהגות בפרישות והסידות רק כדי לרמות את העולם, וכגון יוחני בת רטיבי ושהיתה אלמנה מכשפה, וכשהיתה יודעת באשה שמקשה לילד היתה עוצרת רחמה בכשף ואח"כ הולכת לראותה, וכשראה שמצטערת הרבה היא אומרת אלך לביתי ואבקש עליך רחמים, והולכת לביתה ומתרת כשפיה והולד יוצא. ופעם אחת היתה לה שכיר יום בכיתה, והיא הלכה לבית המקשה, ושמע השכיר יום קול הכשפים מקשקים בכלי מתום, ופתח מגופת הכלי יוצאו הכשפים והולד נולד, ואז נתגלה לכל כי בעלת כשפים היא.

– עוד איתא בההיא ברייתא, דקמן שלא כלו לו חדשיו הוא בכלל מבלי עולם, ומבאר הגמרא שני פירושים: א. בכבל פירשו, זה תלמיד חכם המבקעט ברבותיו ונקרא קמן שלא כלו לו חדשיו מחמת סימיו מתקצירין. ב. רבי אבא פירש, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומכל מקום הוא מורה לאחרים, שהוא ממבלי עולם.

וכן דרש רבי אבהו בשם רב הונא בשם רב על הפסוק "כי רבים הללים הפילה ועצומים כל הרוגיה"; "כי רבים הללים הפילה" זה תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה ולכן כתיב בו 'הפילה', מלשון נפל שלא כלו לו חדשיו, 'ועצומים כל הרוגיה' זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה ונרמז בכיתוב 'ועצומים' מלשון עוצם עיניו, כלומר שסגורים פיהם ואינם מורים לצורכי הוראה. ומסקינן, דלא נחשב 'הגיע להוראה' אלא כשנעשה בן ארבעים שנה, אבל קודם לכן אסור להורות, אלא אם כן הוא שוה לגדול העיר בחכמה, או שאין זקן ממנו בעיר, שאז מותר להורות אפילו כשאינו בן ארבעים שנה.

♦ **מכות פרושין**, כלומר אלו שמענין את עצמם דרך התחמדות בהרבה סיגופים והכאות, וכל כוונתם רק כדי להראות חסידותם, אף אלו הם ממבלי עולם ושמכחישין כוונת מציאות העולם, שכוונת המטציוא להיות כל הפעולות פגנות לתכלית אחת והיא עבודתו יתברך, אבל כל פרישותם של אלו הוא שלא ככוונה מעולה; מאירין. ומבואר בגמרא שבעה מיני 'פרושים' שאין פרישותם לשם שמים והם בכלל מבלי עולם:

(א) **פרוש שבמי**, זה העושה מעשה שכם ושמלו שלא לשם שמים, אף זה עושה כל מעשיו להנאתו כדי שיכבודו בני אדם, ולא לשם שמים. (ב) **פרוש נקפי**,

– עם הארץ: אגב דאמר רבי אלעזר על מי שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים שהוא עם הארץ, מביא הגמרא מחלוקת תנאי בברייתא אחרת מי נחשב עם הארץ ושהיא חסוד על המהרות ועל המעשרות ומוחזק מנגעו ממאן, ואחד מתנאי בההיא ברייתא סובר כרבי אלעזר: (א) **ל' מאיר**, עם הארץ היינו כל מי שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית בברכותיה ודאדם זה ודאי אינו יודע כלום, אבל מי שידע לקרות קרי"ש וקורא, לאו עם הארץ הוא. (ב) **לחכמים**, כל מי שאינו מניח תפילין ואע"פ שקורא קריאת שמע, הרי הוא עם הארץ, שהרי מעיד עדות שקר בעצמו דבקר"ש נזכר מצות תפילין, מהר"ש"א. (ג) **לבן עזאי**, כל מי שלובש בגד של ארבע כנפות ואין לו ציצית בבגדו ואע"פ שקורא קרי"ש וגם לובש תפילין, דמ"מ כיון שאין לו ציצית בבגדו הוי ג"כ מעיד עדות שקר בעצמו, דגם מצות ציצית נזכר בפרישות של קרי"ש; שם. (ד) **ל' יוחנן בן יוסף**, כל שיש לו בנים ואינו מוגדלן ללמוד תורה ואע"פ שקורא קרי"ש ולובש תפילין וציצית, דהא כתיב בפרישת קרי"ש ולמדתם אותם את בניכם ונמצא גם הוא מעיד עדות שקר בעצמו; שם. (ה) **אחרים אומרים**, אפילו קורא ושונה וגם מקיים מצוות תפילין וציצית ומגדל בניו לתלמוד תורה) אם לא שימש תלמידי חכמים הרי זה עם הארץ והיינו כדברי רבי אלעזר הנ"ל; ואם קרא מקרא ולא שנה משנה הרי זה בור; ואם לא קרא ולא שנה, עליו הכתוב אומר "וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם זרע בהמה והפסוק מושה אדם לבהמה, ורובו על אדם זה שהוא נחשב כמו בהמה שאינה יודעת כלום; מהר"ש"א ע"ש.

עוד מצינו אזהרה בקרא, שלא להתערב עם מי שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים, דכתיב ושיצוה שלמה המלך לרחבעם בנו "י'רא את ד' בני ומלך, ועם שונים אל תתערב", וביאר רבי יצחק דקאי על אלו ששונים הלכות של משניות אבל אינם משמשים תלמידי חכמים ושאינם מקפידים לדעת טעמי המשניות, וקמותר ליה שלמה שלא יתערב עמם מפני שנחשבים עמי הארץ כנ"ל.

וכן שנינו בברייתא אחרת, דתנאים אלו שאינם יודעים טעמי המשנה ומורין הלכה מתוך משנתן, הרי הם מבלי עולם⁽¹⁾ ושמבלין עולם בהוראות טעות, ופרש"י תלתא טעמי: א. כיון שאין יודעין טעמי המשנה נמצא לפעמים שמדמין דבר שאינו דומה, ב. שיש משניות הרבה דאמרינן עליהן 'הא מני פלוגי הוא' ויהידידה היא ולית הלכתא כוותיה, ומאחר שלא שימשו תלמידי חכמים אינם יודעים זה והן מורין כדעת תנאים אלו, ג. שאינן יודעים במחלוקת תנאים הראשונים הלכה כדברי מין. אבל אלו הלומדין משניות ואינם מורין הוראה מתוך משנתן, אדרבה הרי הן מומיישיבי העולם, שנאמר "הליכות עולם לו" והשונה 'הלכות' עולם שלו בזכותו.

♦ **אשה פרושה**, שנוהגת בפרישות יתירה, היא בכלל מבלי עולם. וכן מבואר בברייתא, דבתולה ציילנית ובעלת תפלה ואלמנה

1. וכתב מהר"ש"א, "וזכורות הללו, אותן שמורין הלכה ממוך שלמן ערוך, והרי הם אין יודעין טעם הענין של כל דבר אם לא ידקדקו מחלה גדול ממוך התלמוד שהוא שימוש תלמידי חכמים, וטעות נפל בהוראותם והרי הן בכלל מבלי עולם ויש לגעור בהן", מיהו ע"י פתחי תשובה על יורה דעה (פי' רמ"ם סק"ם).

קנין תורה

מיתה האמורה בסוטה. ועוד מוסיף רבי, דבמשך כל אותה זמן של עיכוב מיתתה אינה יכולה לילד, וגם אין גופה משבחת אלא מכחשת והולכת ונחלקו אמוראי לעיל (דף ג' א) אם גם על זה פליג תנא קמא וסבירא ליה שאינה מתנוונה, או דילמא בזה מודה תנא קמא לרבי.

(ג) **לר' שמעון**, אין זכות תולה כלל במים המרים ואם היא טמאה לעולם היא מתה מיד במיתה האמורה בסוטה, שאם אתה אומר דכות תולה במים המאררין, נמצא אתה מדהה את כח המים בפני כל הנשים ויהיו שותות ושל אלו יראות מהמים עד כדי להודות שהן טמאות, שיחשבו שמא יש להן זכות ולא ימותו, ובאמת אנו רוצים שיהיו מודות ולא ישתו כדי שלא ימחה שם הקדוש על המים, ועוד, שאתה מוציא שם רע על המהורות ששתו ולא אירע להן כלום, שיאמרו אחרים כי באמת טמאות היו אלא שתלתה להן זכות.

מנחת הנשרפות

• **נטמאה המנחה**: מנחת סוטה שהיתה ראויה להקרבה בשעה שהקדישה, ואחר כך נטמאה; אם נטמאה קודם שניתנה בכלי שרת שאין עליה אלא קדושת דמים בלבד, צריך לפדותה ונצא לחולין, ומהמעות יקנה מנחה אחרת. אבל אם נטמאה אחר שניתנה בכלי שרת שכבר חל עליה קדושת הגוף, אינה יוצאה עוד לחולין על ידי פדיון, אלא תשרף בעזרה על בית הדשן.

• **אינה ראויה לשתות**: אף באופן שהמנחה עצמה לא נפסלה מלהקריבה, אבל האשה אינה ראויה עוד לשתות מים המרים וממילא אינה מביאה מנחה ושהמנחה אינה באה אלא להוכיח עונה כדי שתבדק ע"י המים, הוא תלוי גם כן בדין הנ"ל; שאם אירע זה קודם שניתנה המנחה בכלי שרת, יש למנחה פדיון ולא דבכה"ג אין קנין מהמעות מנחה אחרת, שהרי אין החסרון כאן בגוף המנחה אלא שהאשה אינה ראויה עוד להביא קרבן, ואם אירע לאחר שניתנה בכלי שרת ונתקדשה קדושת הגוף, תשרף על בית הדשן.

ומבואר במתניתין חמשה דוגמאות שאין משקין את האשה וממילא אינה מביאה עוד קרבן מנחה: (א) סוטה שהודתה ואמרה טמאה אני לך ואין משקין אותה שהרי היא בדוקה ועומדת. (ב) באו לה עדים שהיא טמאה ושגם היא בדוקה ועומדת, וע"י לעיל (דף ג' א) תירוצים למה לא אמרינן בכ"ג תיגלי מילתא למפרע דכי קדיש מעיקרא בטעות קדוש ותיפוק לחולין. (ג) **אומרת איני שותה** (ומיירי שעדיין לא מחקו את המגילה, שאז אם אמרה איני שותה וגם אינה מודה שהיא טמאה, אין כופין אותה לשתות, אלא יוצאה מספק מתחת בעלה, אבל אחר שנמסקה כבר המגילה כופין אותה לשתות כמבואר לעיל דף י"א: ב.). (ד) **בעלה אינו רוצה להשקותה** ושאל האשה יכולה לשתות אלא ברצון בעלה, ואין כופין את הבעל להשקותה. (ה) **בא עליה בעלה בדרך** ודכת"ב יזקק האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקע מעון שלא בא עליה אחר שנאסרה עליו, או 'האשה ההיא תשא את עונה', אבל אם אין האיש מנוקע מעון אין המים בודקין את אשתו, וכמבואר לעיל דף ג' א: 1.

• **נשואה לכהן**: עוד יש דוגמא של מנחת סוטה, דאף על פי שהמנחה עצמה כשרה להקרבה, וגם משקין את האשה מים

זה המנקה את רגליו, והיינו שהולך בדרך שפלות עקב בצד גודל ואינו מרים רגליו מן הארץ ומתוך כך מנקה אצבעותיו באבנים. (ג) **פרוש קיזאי**, ביאר רב נחמן בר יצחק שמקויו דם לכתלים, שעושה עצמו כעוצם עיניו שלא יסתכל בנשים, ומתוך כך מכה ראשו בכותל והדם יוצא. (ד) **פרוש מדוכיא**, ביאר רבא בר שילא שהולך כפוף כמו מדוכיא ודהיינו בוכנא שעשוי כמקבת וראשו כפוף. (ה) **פרוש מה חובתי ואעשנה**, ואין הכוונה למי שאינו בקי באיסורין ודקדוקי מצות ובא ללמוד מה חובתו, דאדרבה הא מעליותא היא, אלא הכוונה למי שאומר 'מה חובתי עוד ואעשנה' ושמפרסם מה שעשה לומר כך וכך עשיתי, ושאל 'התדעו דבר שאוכל עוד לעשות', שנמצא מראה עצמו כאילו קיים את הכל. (ו) **פרוש מאהבה**, שמתנהג בפרישות מחמת אהבת שכר המצות, ולא לאהבת מצות הבורא ושהאדם צריך לעשות מאהבת הש"ת כאשר צוונו ד' אלקינא, וסוף השכר לבואו. (ז) **פרוש מיראה**, שמתנהג בפרישות מחמת יראה של עונשין.

אמנם כששנה התנא ברייתא זו לפני **אבי ורבא**, אמרו לו שלא יכלול 'פרוש מאהבה' ו'פרוש מיראה' בכלל שאר מכות פרושין ושהן מבלי עולם, דהא אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה ומיהו עיין מאירי, דאף ששני אלו אינם במדרגות הרע כאחרות, מכל מקום אינם בכלל 'פרישות' אמיתית.

• **רב נחמן בר יצחק** מסיק על כל אלו שהן מראין עצמם כפרושים, דאם אמנם הנסתרות נסתרות מבני אדם ורק הגלויות גלויות לנו, מכל מקום לבית דין הגדול כולם גלויות, והוא יפרע מן המתכסים במליתות ומראין עצמן כפרושים ואינן פרושין.

בענין זה מספר הגמרא על ינאי המלך, שהרג הרבה מן החכמים ונהפך להיות צדוקי, וכשמת היתה אשתו יראה שלא יעבירו הפרושים את המלוכה מבניה, והיתה אומרת לו לבקש מלפניהם עליה. אמר לה ינאי, שאין לה להתירא מן הפרושים האמיתיים ומפני שהן צדיקים ולא ינמלו לה רעה וגם לא לבניה שלא המאו להם, וגם אין לה להתירא ממי שאינן פרושין ודהא אדרבה הם אוהבין ויחוקו בהן, אלא יש לה להתירא מן הצבועין שדומין לפרושים ושאין מראיתם כתולדותם אלא צבועין מכהיין ואין תוכן ככרסן, שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנחם.

זכות תולה לה

הא דאמרינן לעיל (דף ב' א) שאם יש לסוטה זכות, תולה לה זכותה לדהות מיתתה, נחלקו בזה שלש תנאי (ע"י לעיל דף ג' א):

(א) **לתנא קמא**, זכות תולה לה לדהות מיתתה ושנה או שנים או שלש שנים כנ"ל, וכשתמות לאחר זמן שוב אינה מתה באותה מיתה האמורה בסוטה (צבוי בטנא ונפול ירך) אלא במיתה אחרת.

(ב) **רבי**, סבירא ליה גם כן דכות תולה לה לדהות מיתתה, מיהו סבירא ליה דבהניע זמן מיתתה הרי היא מתה באותה

גליון קנין תורה

לכך מסקינן אליבא דחכמים, שהקומץ יהא קרב בעצמו, והשיריים מתפורזין ונשרפין על בית הדשן, וכמו שמצינו גבי כהן שמביא מנחת חוטא ועל שבועת שקר שאינו יודע להעיד בחבירו, או על שבועת ביטוי שפתים לשקר, או על מומאת מקדש וקדשיו.

דהנה הא דאמרינן לעיל דמנחת כהן כולה כליל על המזבח, היינו דוקא במנחת נדבה, אבל כהן שמביא מנחת חוטא, נחלקו תנאי אם כולה כליל על המזבח או לא: (א) **לתנא קמא**, כולה כליל כמו מנחת נדבה, ודכתיב גבי מנחת חובה של כהן 'זהיתה לכהן כמנחה', ומפרש תנא קמא דמנחת חובתו של כהן תהא כולה כליל כמנחת נדבתו, ואינה נקמצת. (ב) **לרבי שמעון**, הקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמם, ודר' שמעון מפרש האי 'זהיתה לכהן כמנחה' דהיינו כמנחת חוטא של ישראל, מה של ישראל נקמצת אף מנחת חוטא של כהן נקמצת, אמנם אין שיריה של מנחת כהן נאכלין כמו שיריה של מנחת ישראל, מדכתיב 'זהיתה לכהן כמנחה', לומר שלא השווה מנחת חוטא של כהן למנחת חוטא של ישראל אלא לענין עבודת כהן שמעונה קמיצה, אבל לענין הקטרה לאישים דינה כשאר מנחת כהן שכולה כליל, לכך מקמירין את הקומץ ואח"כ מקמירין השיריים, ודר' שמעון לית ליה האיורא של 'כל שממנו לאישים הרי הוא בכל תקמירין'. (ג) **לרבי אלעזר ברבי שמעון**, הקומץ קרב לעצמו והשיריים מתפורזין לאיבוד על בית הדשן ודר' אלעזר סבירא ליה כאביו דמנחת חוטא של כהן השווה לישראל רק לענין שמעונה קומץ ולא לענין אכילת שיריים, אמנם ס"ל שאי אפשר להקטיר השיריים אחר הקטרת הקומץ, דאית ליה איסורא דלעיל 'כל שממנו לאישים הרי הוא בכל תקמירין', לכך ס"ל שמקמירין את הקומץ, והשיריים נשרפין על בית הדשן.

מעתה הוא הדין במנחתה של אשה הנשואה לכהן, מקמירין תחלה את הקומץ מפני חלק שלה, ואחר כך שורפין את השיריים על בית הדשן מפני חלק שלו, דכיון שאין להן תקנה בהקטרה ודמצי חלק שלה הרי הן בכל תקמירין, ולדעת חכמים גם לא מהני להתכוין לשם עצים, וגם אין להן תקנה באכילה (מפני חלק שלו שצריכה להיות כולה כליל) צריך לשורפן על בית הדשן, כדברי רבי אלעזר ברבי שמעון. ואף לתנא קמא דסבירא ליה התם דכולה כליל, היינו דוקא במנחת חוטא של כהנים דלדעת תנא קמא לא בעי קמיצה כלל ודמקיש מנחת חובתו של כהן למנחת נדבתו, אבל במנחה זו דלאו בת הקרבה היא (ודלמא בתרה דידה אולינן ושיריים גמורים נגהו) אף תנא קמא מודה דמתפורזין ונשרפין על בית הדשן.

• **היוצא מזה בדין מנחותיהן של הנשואות לכהנים**, דלכו"ע עושין כהן קמיצה ומקריבין את הקומץ (מספך דילמא אולינן בתרה), ודין השיריים תלוי בפלוגתא; **לרבי אלעזר** יש להקמירין על המזבח ולהתכוין מספך לשם עצים, ו**לחכמים** שורפן על גבי בית הדשן.

וכל זה באשה (וכין כהנת בין ליה בין ישראלית) הנשואה לכהן, אבל **אשה שנשאת לישראל**, ואפילו אשה כהנת, לעולם שירי מנחתה נאכלת, דדוקא מנחת נדבה של כהן צריך להיות כולה כליל ובהובאה פליגי בני"ל, אבל לא מנחתה של כהנת, דכתיב 'וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל', כהן ולא כהנת.

המורים, מכל מקום סבירא להו לחכמים, דאחר הקטרת הקומץ על המזבח, אין מאכילין שירי המנחה להכהנים (וכשאר מנחת חוטא), אלא שורפין השיריים על בית הדשן. והוא באשה כהנת הנשואה לכהן, בין אם האשה היא כהנת, או לוייה, או ישראלית.

דהנה נקמירין דמנחת כהן אינה נקמצת אלא כולה כליל על המזבח, דכתיב 'וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל'. ולפי זה דנו תנאי מה לעשות במנחתה של אשה הנשואה לכהן (וכין במנחת חוטא וכין מנחת נדבה; עיי' הערה ז), דאין לומר שיקמירין את הקומץ ויתנו השיריים לכהנים כשאר קרבן מנחה, דהא יש לו לבעלה חלק בקרבנה ודכל מה שקנתה אשה קנה בעלה⁽¹⁾ ומנחת כהן צריך להיות כולה כליל בני"ל, אבל גם אין להקמיר כולה כליל על המזבח, דהא יש לה גם כן חלק בקרבנה (וכין שלכפרתה היא באה) ואין מנחת זו ואפילו של בת כהן קריבה כליל בלא קמיצה.

ואין לומר שיעשה הכהן קמיצה ויקמיר את הקומץ (מפני חלק שלה המחוייבת קמיצה), ואחר כך יקמיר אף את השיריים (מפני חלק של בעלה שמחוייב להיות כולה כליל), דהא כתיב 'כי כל שאור וכל דבש לא תקמירין ממונו אשה לד' ויתירה היא דהוי ליה למיכתב 'לא תקמירין ממונו לד'', ודרשו חכמים דכל שכבר ניתן חלק ממונו לאישים, אסור להקמיר אחר כך את השיריים לד', ואף זו כיון שהוקטרה את הקומץ וכדין, מפני חלק שלה, הרי השיריים בכל תקמירין.

אמנם יש עצה, שיתכוין הכהן בשעת הקטרת השיריים, דמצד חלק שיש לה בה (שהן בכל תקמירין) אינו מתכוין להקטרה אלא לשם עצים. מיהו דבר זה תלוי בפלוגתא דתנאי, דפליגי בדין אברי המאת שנתערבו באברי עולה, והא במטאת מקמירין רק האיטורים והאברים נאכלין לכהנים, אבל אברי עולה כולן כליל, ר' אליעזר סובר שמקמירין כל האברים על המזבח (מספך שמוא הן אברי עולה), ומתכוין על אברי המאת שאינו נותנן לשם הקטרה אלא לשם עצים, ודכיון דלא מכוין לאקטרי, לאו הקטרה היא, ומותר לעשות כן מפני תקנת אברי העולה, ו**לחכמים** סוברים שאין להקמירין מספך ודס"ל שאסור להקמיר אברי המאת אף אם אינו מתכוין להקטרה אלא לשם עצים, אלא תעובר צורתם ויצאו לבית השרפה. מעתה הניחא לרבי אלעזר, אפשר להקמיר השיריים אחר הקטרת הקומץ ולהתכוין מספך לשם עצים ולא להקטרה (מצד חלק שלה, וממילא אינו עובר על 'לא תקמירין ממונו אשה לד'', אבל לחכמים אסור להקמיר השיריים אף אם אינו מתכוין להקטרה).

ז. הנה רש"י פירש 'מפני שיש לו חלק בה - שהוא מקריבה משלו', ונפשטות משמע דקאי על קרבן חוטא, דכטובה לזוטה תורה 'זהציל את קרבנה עליה' שהציל מציא קרבנה ולכן שפיר יש לו חלק בקרבנה. אמנם לפי"ז הקשו התוס' (ד"ה כל הנשואות) ממה שפרש"י לפני זה (ד"ה מנחותיהן) דהא דלמרינן 'כל הנשואות לכהונה ממותיהן נשרפות' קאי צין על מנחת חוטא וצין על מנחת נדבה, וקשה התייחס מנחת חוטא יש לו חלק בקרבנה מפני שהוא מקריבה, משא"כ מנחת נדבה אין הצעל מציא לאלה היא מציאה ממנו שלה. לכך פירשו התוס' הא דלמרינן שיש לבעל חלק בקרבנה, משום דקיימא לן מה שקנתה אשה קנה בעלה. מיהו ע"ע 'במספך' בשם הירושלמי.

גליון קנין תורה

חילוקי דינים שבין כהן לכהנת

(א) מנחת כהנת נאכלת והשריים לכהנים כגיל, מנחת כהן אינה נאכלת אלא כולה כליל והיינו במנחת נדבה, ובמנחת חוטא פליגי תנאים.

(ב) כהנת שנבעלה לפסול לה, מתחללת ומן התרומה ומן הכהונה, אבל כהן שנשא אשה שהיא אסורה עליו (כגון גרושה זונה וחללה) אינו מתחלל, דכתיב (גבי כהן הנושא אשה שהיא פסולה לכהונה) "ולא יחלל זרעו בעמיו", ודרשינן, זרעו מתחלל ומאף האשה מתחללת אם היא כהנת, דכתיב "ולא יחלל, שני חילוקין, אחד לה ואחד לזרעו", אבל הוא אינו מתחלל.

(ג) כהן אינו מטמא למתים (מלבד ז' קרובים), דכתיב "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו", אבל כהנת מטמאה למתים, מדכתיב 'בני אהרן' ולא בנות אהרן.

(ד) כהן אוכל בקדשי קדשים והיינו קרבנות חטאת ואשם ומנחה, דכתיב "כל זכר בבני אהרן יאכלנה", אבל כהנת אינה אוכלת בקדשי קדשים, מדכתיב 'בני אהרן' ולא בנות אהרן.

חילוקי דינים שבין איש לאשה

(א) איש שיש בו נגע צרעת, צריך לפרוע ראשו (פי' לגדל שער ראשו) ולפרום (פי' לקרוע) את בגדיו, אבל אשה שיש בה נגע אינה פורעת ראשה ואינה פורמת בגדיה. דהנה כתיב בדין מצורע מוחלט והיינו שראה הכהן בתוך הנגע סימן מומאה או שפשתה אחר הסגר, שהכהן מטמא את הנגע בהחלט) "איש צרוע הוא, טמא הוא, טמא יטמאנו הכהן בראשו נגעו", ועל כרחק לא אתא קרא למעוטי לאשה שאינה נחלטת בטומאת נגעים, דהא מרבינן אשה מדכתיב אחר כך "והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע", שהוא מיותר והוא קאי על מצורע דמיירי ביה לעיל, לרבות צרוע שני, דהיינו אשה. אלא על כרחק הא דכתיב "איש צרוע הוא" וגו' אתא למעוטי אשה מהא דכתיב אחר כך "בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע", דדין זה אינו נוהג אלא באיש ולא באשה.

(ב) האיש מדיר את בנו קטן שיהיה נזיר וואו חלה הנזירות עליו אפילו לכשיגדל, אבל האשה אינה יכולה להדיר את בנה שיהיה נזיר. ואמר רבי יוחנן דהלכה זו היא הלכה למשה מסיני בהלכות נזיר.

(ג) האיש שהוא נזיר, וגם אביו היה נזיר, וכבר הפריש אביו (ומעות לצורך) קרבנותיו^(מ) ועל דעת להקריבם במלואת ימי נזרו) ואחר כך מת האב קודם שהקריבם; כשמוגי' מלואת ימי נזרו של הבן והוא מוגלה את שערו, יכול להביא קרבנותיו מקרבנות שהפריש אביו ואינו צריך להביא קרבנות אחרים; מאירין, אבל אשה נזירה וכהניע מלואת ימי נזירותה אינה יכולה להביא קרבנותיה מקרבנות שהפריש אביה. וגם על זה אמר רבי יוחנן שהיא הלכה למשה מסיני בהלכות נזיר.

(ד) האיש יכול לקבל קידושין בשביל בתו קטנה שלא מדעתה, אבל האשה אינה יכולה לקבל קידושין בשביל בתה, דכתיב "ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה", הרי באביה דוקא נתלית נתינתה, ולא באמה.

(ה) האיש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה, ואין האשה יכולה למכור את בתה לאמה, דכתיב "וכי ימכור איש את בתו לאמה", איש ולא אשה.

(ו) איש שהוא חייב מיתת סקילה, סוקלין אותו כשהוא ערום, אבל אשה אינה נסקלת ערומה אלא בכסותה. וילפינן ליה מדכתיב "ורגמו אותו כל העדה", ואין לומר דאתא למעוטי אשה שאינה נסקלת כלל, דהכתיב בהדיא "והוצאת את האיש ההוא או את האשה החיה וגו' וסקלתם באבנים", אלא על כרחק אתא למעוטי דאותו ירגמו בלא כסותו ולא אותה בלא כסותה ואמנם בגמרא לעיל (דף ה.) הובא שיטת ר' יהודה בברייתא דאף אשה נסקלת ערומה, אלא שמכסין אותה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה כיון שכולה ערוה, משא"כ איש אין מכסין אותו אלא פרק אחד מלפניו. ומתניתין דהכא אתיא כהכמיים.

(ז) האיש שנסקל בבית דין ועל חטא של עבודה זרה או של מגדף תולין את נבלתו על עץ לאחר שנסקל, אבל האשה אינה נתלית, דכתיב "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ", אותו ולא אותה.

(ח) האיש נמכר בגניבתו אם אין לו מה לשלם, אבל האשה אינה נמכרת בגניבתה, דכתיב "דמים לו שלם ישלם, אם אין לו ונמכר בגניבתו", בגניבתו ולא בגניבתה.

הדרן עלך היה נוטל

זה ענין דוקא שהפריש מעות 'סמומין', דהיינו שלא פירע איה מעות יהיו לנזק עולה ואיה למטאת ואיה לשלמים, אצל נמעות פרושין אין הבן יכול להקריבן במלואת ימי נזרו, וכל שכן אם האב כבר הפריש קרבנות ממש.

ה. מסמימת לשון רש"י צמתי' (ד"ה מגלת) משמע דמיירי שכבר הפריש האב קרבנותיו ולא רק מעות לנזק קרבנות, אמנם בתוספות (ע"ז ד"ה האש) זיינו למתמתין צמס' נזיר (דף ג.) דמנזאר שם צמדיא דמיירי רק בהפריש מעות לנזק קרבנותיו, ואפילו

פרק רביעי – ארוסה

דף כ"ד

ארוסה ושומרת יבם

ארוסה שקינא לה ארום ואחר כך עברה ונסתרה, וכן שומרת יבם שקינא לה יבם ונסתרה, אינן שוות מים המרים לכולי עלמא, דכתיב (בהשבעת כהן לאשה סוטה) "ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בכך את שכבתו מבלעדי אישך", ודרשינן, מן שקדמה שכיבת בעל לבעל, ולא שקדמה שכיבת בעל לבעל.

אבל ארוסה שבא עליה ארום בבית אביה, וכן שומרת יבם שבא עליה יבם בבית המיה ונמצא שקדמה שכיבת בעל לבעל, שנינו בבביתא דפליגי בהו רבי יאשיה ורבי יונתן:

לרבי יאשיה, ארוסה אינה שותה ואע"ג דקדמה שכיבת בעל לבעל, דכתיב "ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי" וגו', לאפוקי ארוסה דלא קרינן בה 'תחת אישך'. אבל שומרת יבם שותה, דמריבין לה מדכתיב "דבר אל בני ואמרת אליהם איש איש כי תשטה אשתו". ומסתבר ליה לרבי יאשיה למעוטי ארוסה טפי משומרת יבם, דשומרת יבם קרינן בה 'תחת אישך' הואיל ואינה מחוסרת מסירה לחופה ושנקיט ליה כביאה גרידתא, מה שאין כן ארוסה דמחוסרת מסירה לחופה.

לרבי יונתן, בין ארוסה ובין שומרת יבם אינן שוות; שומרת יבם דכתיב 'תחת אישך' פרט לשומרת יבם ודלא קרינן בה תחת אישך, וארוסה מדכתיב "זאת תורת הקנאות אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה", לאפוקי ארוסה שאינה תחת אישה. ומדקאמר רבי יונתן דממעוטיא קמא (תחת אישך) ממעוטינן שומרת יבם, משמע דאי לא דהדר מעטיה קרא אחרניא (אשה תחת אישה) לא הוה ממעוטינן ארוסה ולא רק שומרת יבם, ומוכח דפליגי בסברא על רבי יאשיה, וסבירא ליה דמסתבר טפי למעוטי שומרת יבם מארוסה, דארוסה קרינן בה טפי 'אישות' כיון שעל ידי קידושי עצמו באה לו, ועוד דאם זינתה הרי היא נסקלת בשבילו ומשא"כ שומרת יבם וקוקה לו ואסרה לעלמא מהמת קידושי אחיו המת).

ועוד פליגי רבי יונתן ורבי יאשיה, דרבי יאשיה מרבה שומרת יבם מדכתיב 'איש איש כי תשטה' וגו', אבל רבי יונתן אינו מרבה (ארוסה) מהאי קרא, דמביעי ליה פסוק זה לרבות אשת הרש ואשת שומה ואשת שעמום ולקי בתמהון לבו שביט דין מקנין להן (במקם הבעל, ואם נסתרו אחר כך הרי הן שוות). ולעומת זה רבי יאשיה לית ליה האי מעוטיא אחרניא דאמר רבי יונתן מהפסוק 'אשה תחת אישה'

למעט אף שומרת יבם, דרבי יאשיה מבעי ליה פסוק זה להקיש איש לאשה ואשה לאיש וייתבאר בנמרא לקמן (דף כו.) לענין מה הוקשו איש ואשה אהדדו.

• **יבם שבא על יבמתו בדרך זנות**, בין בשוגג ובין במזיד, קנאה ומדכתיב "יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה", ולא כתב "יבמה יקחה לו לאשה", לאשמעינן דביאתו עליה הן הן ליקוחי האישות שלון. מיהו פליגי רב ושמואל לענין מה קנה אותה; לרב קנה לכל דבר ושם הוא כהן הרי הוא מאבילה בתרומה, ומיטמא לה, ויורשה, ופוטרה בנט בלא הליצה, ולשמואל לא קנה אלא לדברים האמורים בההיא פרשה (והיינו לפוטרה מהליצה, ושואה יקום על שם אחיו שירש את נכסי אחיו ואין שאר אחיו חולקין עמו), אבל למידי אחרניא וכגון להאבילה תרומה וליטמא לה ולירשה) לאו נישואין ניהו.

אמנם פלוגתא דרבי יאשיה ורבי יונתן הנ"ל אם משקין לשומרת יבם שקינא בה יבם ונסתרה, אינו תלוי כלל בפלוגתת רב ושמואל, אף על גב דמוקמינן לפלוגתתן של רבי יאשיה ורבי יונתן היכא שבא עליה יבם בבית המיה (דאי לאו הכי לכו"ע אינה שותה מדכתיב 'מבלעדי אישך').

דהנה לדעת רב דסבירא ליה שהיבם קנאה לכל דבר; דברי רבי יאשיה אתיין שפיר כפשוטן, דלכך היא שותה כיון שקנה אותה לגמרי ודינה כשאר אשת איש (מיהו לפי"ז לא איצטריך רבי יאשיה למילף ליה מריבויא דכתיב 'איש איש כי תשטה' וגו', דאף בלאו הכי פשיטא לן שהיא שותה, וצ"ל לרב דאסמכתא בעלמא היא, ומודה ר' יאשיה לר' יונתן דעיקר קרא אתא לרבויי קינו באשת הרש ושומה, ואפילו רבי יונתן דקסבר שאינה שותה, נמי לא קשה מידי, דגזירת הכתוב היא דלענין זה דוקא לאו אישות קרינן בה, דאייתר לן קרא 'תחת אישך' למעט שומרת יבם. ואדרבה קצת ראייה היא לרב, דמדאיצטריך קרא למעוטיה, מכלל דאשתו מעלייתא היא.

וכן לדעת שמואל דסבירא ליה שהיבם לא קנאה לכל דבר; דברי רבי יונתן אתיין שפיר כפשוטן, דלכך אינה שותה משום דלאו אשתו היא (מיהו לפי"ז לא איצטריך רבי יונתן למעט שומרת יבם מדכתיב 'תחת אישך', דאף בלאו הכי פשיטא לן שאינה שותה, וצ"ל לשמואל דאסמכתא בעלמא היא, ומודה רבי יונתן לרבי יאשיה דעיקר קרא איצטריך להקיש איש לאשה ואשה לאיש), ואפילו רבי יאשיה דקסבר שהיא שותה, נמי לא קשה מידי, דגזירת הכתוב היא דלענין זה קרינן בה אישות, דאייתר לן קרא 'איש איש' לרבות שומרת יבם. ואדרבה קצת ראייה היא לשמואל, דמדאיצטריך קרא לרבויה, מכלל דלאו אשתו היא כלל.

שאלות ותשובות לחזרה

דף כ"א

א. עד כמה זמן תולה לה לסוטה זכות לתנא דמתניתין? ועד כמה תולה לה לתנאי דברייתא (אבא יוסי בן חנן, ר' אלעזר בן יצחק, ר' ישמעאל)? והאם פליגי תנא דמתניתין על כל הני תנאי דברייתא?

לתנא דמתניתין: יש זכות תולה שנה אחת, ויש זכות תולה ב' שנים, ויש זכות תולה ג' שנים. לתנאי דברייתא: לאבא יוסי בן חנן, שלשה חדשים [דכתיב ונקתה ונורעה ורע, כדי הכרת העובר], לר' אלעזר בן יצחק, תולה לה ט' חדשים [דדריש ונקתה ונורעה ורע' היינו ורע הראוי לחיות ולבא לידי סיפור שבחו של מקום], לר' ישמעאל, עד י"ב חודש [דיליף מנבוכדנצר]. ותנא דמתניתין אתיא כר' ישמעאל [והיינו שנה אחת], אלא דס"ל דלפעמים מאריך הקב"ה זמן העונש עד שיעור ב' פעמים [והיינו עד שתי שנים], ולפעמים מאריך עד שיעור שלש פעמים [והיינו עד שלש שנים].

ב. איזה זכות תולה לה לסוטה; לרב יוסף ורבא, ולרבינא?

לרב יוסף ורבא, זכות דמצוה, שמגינה מן הפורעניות בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה [ולכא למימר זכות דתורה דהא אינה מצוה בלימוד התורה]. לרבינא, זכות דתורה, והיינו בשכר שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו בתורה.

ג. באיזה שני דברים עדיפא זכות דתורה מזכות דמצוה?

א. לענין הצלה מן החטא. מיהו פליגי בזה רב יוסף ורבא במה עדיפא זכות דתורה מזכות דמצוה; לרב יוסף, זכות דתורה מצילה מן החטא בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, אבל זכות דמצוה אינה מצילה מן החטא אלא בעידנא דעסיק בה, משא"כ בעידנא דלא עסיק בה מגינה רק מן הפורעניות. לרבא, זכות דתורה מצילה מן החטא בעידנא דעסיק בה, אבל זכות דמצוה אינה מצילה מן החטא אפילו בעידנא דעסיק בה [ולענין הגנה מן הפורעניות זכות דמצוה ובין זכות דתורה שוין שמגינות אפילו בעידנא דלא עסיק בה]. ב. עבירה מכבה שכר מצוה, ואין עבירה מכבה שכר תורה.

ד. מהו פירוש הברייתא "הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולן"? (ג' דרכים - רב חסדא, רב נחמן בר יצחק, מר זוטרא)

א. רב חסדא, תלמיד חכם ביום מותו. ב. רב נחמן בר יצחק, תלמיד חכם שזכה ליראת חטא. ג. מר זוטרא, תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא.

ה. האם אפשר לקנות זכות בלימוד התורה של אדם אחר?

אם הסכימו מתחילה שאחד יעסוק בתורה ושני יעסוק בפרקמטיא ויפרנס לראשון כדי לחלוק בזכות לימודו, שפיר אפשר לעשות כן, אבל אם כבר למד אדם אחד תורה בעוני ואח"כ ביקש ממנו אחר לקנות זכות בלימודו, 'בוז יבוז לו'.

ו. האם מותר לאדם ללמוד את בתו תורה? ולמה? (בן עזאי, ר' אליעזר)

לבן עזאי, חייב ללמוד תורה, שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה [ולא תבוא להוציא לעו על המים]. לר' אליעזר, אסור ללמוד תורה, שמתוכה היא מבינה ערמומית ועושה דבריה בהצנע, ונמצא המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות [ולר' יהושע יש טעם נוסף כמבואר ברש"י, לפי שהאשה חפצה הרבה בתיפלות, לכך מוטב שלא ילמדו כדי יהיו שוגגין ואל יהיו מוידין; עי' בשינון בשם מהרש"א].

ז. היכי דמי חסיד שוטה?

כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה.

ח. היכי דמי רשע ערום? (ג' דרכים)

א. המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו (ר' יוחנן). ב. הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים זוז ולא יוכל ליתול לקט שכחה ופאה, ובלאו הכי היה יכול ליתול בפעם אחת אפילו שוה אלף זוז (ר' אבהו). ג. המשיא עצה לבנים שירשו נכסים מועטין, שימכרוהו קודם שיבאו הבנות לבית דין ויעמידו ב"ד הנכסים בחזקת הבנות (ר' אסי בשם ר' יוחנן). ד. המשיא עצה לראשון למכור בנכסים וכרבן שמעון בן גמליאל שאין לשני אלא מה ששייר ראשון (אביי). ה. המכריע אחרים באורחותיו (רב יוסף בר חמא בשם רב ששת). ו. המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים (ר' זורקא בשם רב הונא). ז. מי שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים (עולא).

גליון קנין תורה

ט. מי שמות והניח בנים ובנות, מזה הדין עם הנכסים (בנכסים מרובין, בנכסים מועטים)?

בנכסים מרובין, הבנים ירשו והבנות יזונו. בנכסים מועטים, הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, מיהו אם הקדימו הבנים ומכרו הנכסים, מזה שמכרו מכרו.

י. האומר לאדם 'נכסי לך ואחר כך לפלוני', וירד הראשון ומכר ואכל, מה הדין?

לרבי, השני מוציא מיד הלקוחות. לרבן שמעון בן גמליאל, אין לשני אלא מה ששייר הראשון.

דף כ"ב

יא. איך הגדירו תנאי את מי שקרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים (ד' שיטות)? וכמאן מאלו מסתבר ליה לרב נחמן בר יצחק, ולמה?

א. הרי זה עם הארץ [נחשד על המעשרות ועל הטהרות ומגעו טמא] (ר' אלעזר). ב. הרי זה בור [שהוא גרוע במהותו מעם הארץ] (ר' שמואל בר נחמני). ג. הרי זה כותני [ואסור לאכול פתו ויינו] (ר' ינאי). ד. נחשב כמכשף (רב אחא בר יעקב), וכן מסתבר ליה לרב נחמן בר יצחק, דאמרי אינשי רטין מגושא ולא ידע מאי אמר, ואף זה תני תנא ולא ידע מאי אמר.

יב. איזה אדם נחשב 'עם הארץ'? (ה' שיטות)

א. כל שאינו קורא קרי"ש שחרית וערבית בברכותיה (ר' מאיר). ב. כל שאינו מניח תפילין (חכמים). ג. כל שלובש בגד של ד' כנפות ואינו מטיל בה ציצית (בן עזאי). ד. כל שיש לו בנים ואינו מגדלן ללמוד תורה (ר' יוחנן בן יוסף). ה. קרא ושינה ולא שימש תלמידי חכמים, אבל אם קרא ולא שנה הרי זה בור, ואם אף לא קרא הוא שוה לבהמה (אחרים, ר' אלעזר בבריתא לעיל).

יג. האם כל אשה פרושה היא בכלל מבלי עולם? ומהו פירוש הברייתא דקטן שלא כלו לו חדשיו הוא ממבלי עולם?

אשה פרושה: דוקא אשה שמתנהגת בפרישות רק כדי לרמות את העולם, כגון יוחני בת רטיבי. כלו לו חדשיו: א. תלמיד חכם המבעט ברבותיו, ב. תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה.

יד. מהו שיעור של 'הגיע להוראה' שאז מותר לתלמיד חכם להורות? ומתי מותר להורות אף קודם לכן?

הגיע להוראה היינו בן ארבעים שנה. אבל אם הוא שוה לגדול העיר בחכמה, או שאין זקן ממנו בעיר, מותר להורות.

טו. איזה שבעה פרושין נמנו בברייתא? ואיזה שתים מהן הוציאו אביי ורבא, ולמה?

א. פרוש שכמי, שעושה מעשה שכם. ב. פרוש נקפי, שמנקף את רגליו. ג. פרוש קוזאי, שמקיו דם לכתלים. ד. פרוש מדוכיא. ה. פרוש האומר מה חובתי עוד ואעשנה. ו. פרוש מאהבה. ז. פרוש מיראה. ורבי ורבי הוציאו 'פרוש מאהבה ופרוש מיראה', דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתו"מ אפי' שלא לשמה דמותן שלא לשמה בא לשמה.

טז. מה קסבר רבי שמעון לענין זכות תולה במים המרים? ולמה (ב' פעמים)?

קסבר אין זכות תולה לה כלל; א. שאם אתה אומר הזכות תולה, נמצא אתה מדחה את המים בפני כל הנשים ויהיו שוות, ב. אתה מוציא שם רע על הטהרות ששתו [ולא מתו], שיאמרו אחרים דבאמת היו טמאות אלא שתלה להן זכות.

דף כ"ג

יז. מה הדין עם מנחת סוטה שנמארה קודם שניתנה ככלי שרת? ומה הדין אחר שניתנה ככלי שרת?

קודם שניתנה בכלי שרת, אין עליה אלא קדושת דמים לכך תפדה ותצא לחולין ומהמעות יקנה אחרת. אחר שניתנה בכלי שרת, אין לה פדיון שכבר נתקדשה קדושת הגוף, אלא תשרף [על בית הדשן].

יח. באיזה חמושה אופנים אין מקריבין את המנחה מפני שהאשה נעשתה אינה ראויה להשקה?

א. הודתה ואמרה טמאה, ב. באו לה עדים שהיא טמאה, ג. אומרת איני שותה [ועדיין לא נמחקה המגילה], ד. בעלה אינו רוצה להשקותה, ה. בא עליה בעלה בדרך.

יט. מה הדין במנחת נדבה של כהן; האם כולה כליל או לא? ומה הדין במנחת חוטא של כהן?

מנחת נדבה של כהן, כולה כליל. מנחת חוטא של כהן, לתנא קמא כולה כליל, לר' שמעון הקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן, לר' אלעזר ברבי שמעון הקומץ קרב לעצמו והשיריים נשרפין על בית הדשן.

קנין תורה גליון

כ. מה הדין במנחת אשה וכהנת, לוי, או ישראלית הנשואה לכהן? ומה הדין במנחת כהנת הנשואה לישראל?

אשה נשואה לכהן: לכו"ע מקריבין תחלה את הקומץ, ולענין השיריים פליגי; לר' אליעזר מקטירין על המזבח ומתכוין מספק לשם עצים [על הצד דאולגין בתרה דידה דאיכא איסור כל שמננו לאישים לא תקטירו], ולחכמים שורפן על בית הדשן [ואפי' תנא קמא דפליגי במנחת חוטא של כהן מודה בזה]. **כהנת נשואה לישראל:** לכו"ע מקריב קומץ והשיריים נאכלין, כסתם קרבן מנחה.

כא. איזה ארבעה חילוקים יש בין כהן לכהנת?

א. מנחת כהנת נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת. ב. כהנת [שנבעלה לפסול לה] מתחללת, וכהן [שנשא גרושה זונה וחללה] אין מתחלל. ג. כהנת מטמאה למתים, ואין כהן מטמא למתים. ד. כהן אוכל בקדשי קדשים ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים.

כב. איזה שמונה חילוקים יש בין איש לאשה [פי' אפילו בישראל וישראלית שאין ביניהן ארבעה חילוקים הנ"ל שכן כהן לכהנת?]

א. איש [מצורע] פורע ופורם, ואין אשה פורעת ופורמת. ב. איש מדיר את בנו בנזיר, ואין אשה מדרת את בנה בנזיר. ג. איש מגלח על נזירות אביו [פי' שמביא קרבנות שהפריש אביו] ואין אשה מגלחת על נזירות אביה. ד. איש מקדש את בתו קטנה ואין אשה מקדשת את בתה. ה. איש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה ואין אשה מוכרת את בתה. ו. איש נסקל ערום ואין אשה נסקלת ערומה. ז. איש נתלה ואין אשה נתלית. ח. איש נמכר בגניבתו ואין אשה נמכרת בגניבתה.

דף כ"ד

כג. ארופה שקינא לה ארום, ואחר כך עברה ונסתרה, האם היא שותה מים המרים או לא? ומנלן?

לעולם אינה שותה לכולי עלמא. אם לא בא עליה ארום בבית אביה, אינה שותה מדכתיב 'מבלעדי אישך'; מי שקדמה שכיבת בעל לבעול ולא שקדמה שכיבת בעל לבעל. ואפילו אם בא עליה ארום בבית אביה, נמי אינה שותה; לרבי ואשיה מדכתיב 'תחת אישך' לאפוקי ארוסה, ולרבי יונתן מדכתיב 'אשה תחת אישה'.

כד. שומרת יבם שקינא לה יבם, ואחר כך עברה ונסתרה, האם היא שותה מים המרים או לא? ומנלן?

לא בא עליה היבם בבית חמיה, אינה שותה לכו"ע, דכתיב 'מבלעדי אישך' לאפוקי מי שקדמה שכיבת בעל לבעל. אם בא עליה יבם בבית חמיה; לרבי ואשיה שותה, דכתיב 'איש איש כי תשטה' [ואליבא דרב אסמכתא בעלמא היא דפשיטא דשותה שהרי קנאה לכל דבר], לרבי יונתן אינה שותה, דכתיב 'תחת אישך' [ואליבא דשמואל אסמכתא בעלמא היא דפשיטא דאינה שותה כיון שאינה אשתו לכל דבר].

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה יוסף ארי' בריננער הי"ו

- נציב חודש כסלו -

לעי"נ זקיננו מו"ה יצחק ב"ר דוד הלוי ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיו זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב

ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3

הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימ"על: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044